

Samenvatting evaluatie proeftuinen.

De proeftuin-aanpak c.q. BiB is een initiatief van de gemeente Nederweert in de vorm van co-creatie met regio (gebiedsbureau) en provincie, maar ook met tal van andere partijen en personen. De leerpunten in deze notitie zijn dan ook niet alleen bedoeld voor de gemeente Nederweert, maar ook voor andere overheden, initiatiefnemers, et cetera. Deze eerste evaluatie vormt de eerste stap in een langer durend proces.

Het BiB bevat een groot aantal activiteiten in het buitengebied, die in onderlinge samenhang worden opgepakt. Het leggen van verbindingen staat daarbij centraal. De aanpak is tweeledig. Enerzijds wordt in de proeftuinen geëxperimenteerd met het faciliteren van duurzame initiatieven, anderzijds wordt via de ingestelde Raad van Inspiratie toegewerkt naar een gezamenlijke stip op de horizon en een collectieve agenda. Centraal in de aanpak, zowel bij de visievorming als in de proeftuinen, staan dialoog en participatie.

Vanaf het begin (medio 2013) is het schakelteam gestart met een aantal praktijkcasussen, die aangeduid worden als 'proeftuinen'. Proeftuinen zijn in feite initiatieven van buitenaf (ondernemers, burgers, buurten, verenigingen, netwerken, et cetera.), die een bijdrage kunnen leveren aan het realiseren van een 'Buitengebied in balans'. De proeftuinen zijn daarmee een belangrijke afspiegeling van de economische en maatschappelijke dynamiek in het buitengebied.

De belangrijkste redenen genoemd om te starten met de proeftuin-aanpak zijn:

- Veel vernieuwende initiatieven vanuit de praktijk lopen vast of verlopen uiterst moeizaam.
- Vanuit het veld klinken steeds meer signalen over overlast.
- In steeds sneller tempo doen zich wijzigingen voor in het buitengebied en bestaat de noodzaak om hier snel en adequaat op te reageren.

Op basis van de kennis en ervaringen in het traject 'Niet vinken maar vonken', is uitgegaan van 3 typen proeftuinen: individuele proeftuinen, op buurtniveau en thematische proeftuinen. Al snel na de start hebben zich diverse individuele initiatieven aangediend, die geschikt waren voor een proeftuin-aanpak. Het aantal individuele proeftuinen is in de loop van het jaar steeds verder opgelopen tot ca. 15 - 20 eind 2014. De buurt- en thematische proeftuinen zijn veel moeizamer van de grond gekomen, al zijn hiervan inmiddels ook meerdere goede voorbeelden.

De dialoog in de proeftuinen is erop gericht om aandachtspunten van initiatieven die zich voordoen in een vroeg stadium met elkaar te bespreken. Dit is van groot belang voor een goede maatschappelijke verankering. Randvoorwaarde voor een succesvol verloop is met name de aanwezigheid van een veilige omgeving, die betrokkenen de gelegenheid biedt om in alle openheid te kunnen praten.

De opbrengst van de proeftuinaanpak bestaat uit een groot aantal leerervaringen op verschillende niveaus:

- Het proeftuinproces is een cultuurverandering voor alle betrokken partijen, die nieuwe rollen en verantwoordelijkheden met zich meebrengt. Het proeftuinproces staat of valt met de rolopvatting van de diverse partners en betrokkenen.
- De praktijk heeft laten zien dat iedere proeftuin zijn eigen dynamiek kent: op alle onderdelen is sprake van een grote variatie in het doorlopen proces.
- De aanwezigheid c.q. het ontbreken van verbinding van partijen met de omgeving en met elkaar vormt een cruciale factor binnen iedere proeftuin. Ofwel: is er een vertrouwensrelatie, enerzijds tussen een partij en de samenleving en anderzijds tussen de betreffende partijen onderling?
- De aanpak heeft veel praktijkadviezen opgeleverd voor gemeenten, ondernemers en andere betrokkenen. Verbinden, het met elkaar in dialoog gaan, is belangrijk om het proces op gang te brengen of te houden. Daarnaast is het van groot belang helder en duidelijk te zijn in verantwoordelijkheid, communicatie en werkwijze.
- Vanuit het perspectief van de initiatiefnemer en de burger vormt de overheid één geheel en dient deze ook als zodanig naar de omgeving c.q. de samenleving te handelen en te communiceren. De proeftuinaanpak heeft duidelijk gemaakt dat dit niet automatisch het geval is.

De belangrijkste conclusies van de proeftuinaanpak tot nu toe zijn:

1. Het kan alleen samen ('Samen groots, Samen doen!'). De proeftuinaanpak, en daarmee ook het totale BiB-proces, staat of valt met de bereidheid van alle betrokken partijen om samen te werken en daarbij de juiste rolopvatting te kiezen.
2. De praktijk is weerbarstig. En blijkt telkens weer anders uit te pakken. Ook sociale en emotionele aspecten spelen een belangrijke rol. Maatwerk is daarom een must.
3. Er worden veel kansen gemist omdat de overheid onvoldoende in staat is om duurzame, innovatieve initiatieven vanuit de samenleving op een adequate wijze te faciliteren.
4. Er is grote behoefte aan actuele en doorlopende monitoring van de relevante thema's en onderdelen binnen BiB.
5. Niet in de laatste plaats is het cruciaal dat in de samenleving een goede voedingsbodem aanwezig is voor zich aandienende initiatieven.

13 april 2015